ประกาศ
การเปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยและนวัตกรรม
และแบบแสดงความสนใจ (EOI) โครงการนำร่องนวัตกรรม
ภายใต้การดำเนินโครงการ E-ACTS

1. ความเป็นมา

ภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทยทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ประการแรก ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารหลักของประเทศ ช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับประชากร และยังเป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ซึ่งเป็นหนึ่ง ในภาคการส่งออกหลักของไทย เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง และสินค้าเกษตรแปรรูปต่าง ๆ ที่สร้างรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง ภาคเกษตรเป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ประชากรจำนวนมากยังคงพึ่งพาการเกษตรเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม จึงมีบทบาทสำคัญต่อการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ภาคเกษตรยังมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน

ประการที่สาม ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การพัฒนาเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) และเกษตรยั่งยืนสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวของเกษตรกรต่อความเสี่ยงต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามภาคเกษตรของไทยยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ภาคเกษตรมักจะได้รับการจัดลำดับความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในลำดังรอง ๆ ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ จึงขาดโอกาส ในการรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาปรับปรุงเพื่อช่วยเพิ่มผลิตภาพ ผู้ผลิตในภาคเกษตรยังคงเป็นเกษตรกรรายย่อย มีศักยภาพหรือความสามารถในการต้านทาน ความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรและราคาปัจจัยการผลิตในระดับต่ำ มีขีดจำกัดในการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงผลิตภาพการผลิต การขาดแคลนแรงงานวัยหนุ่มสาว และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น การพัฒนาและยกระดับภาคเกษตรจึงเป็นประเด็นสำคัญเชิงนโยบาย โดยเฉพาะ**เกษตรอาหาร** (Agrifood) เพื่อให้ภาคเกษตรสามารถคงบทบาทเป็นฐานเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

การส่งเสริมเกษตรอาหารเป็นบทบาทที่สำคัญของภาครัฐ โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรทำหน้าที่เป็นหลัก แม้ว่าวิชาการทางด้านการเกษตรและการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ

ไปสู่เกษตรกรโดยภาครัฐ จะมีความก้าวหน้าเป็นลำดับ แต่ก็เผชิญกับขีดจำกัดและปัญหาความท้าทายหลายด้าน โดยเฉพาะภายใต้สถาณการณ์ปัจจุบัน ที่เศรษฐกิจและสังคม มีความซับซ้อน มีปัญหาความท้าทายใหม่ ๆ ที่ต้องการการตอบสนองอย่างเร่งด่วน และในขณะเดียวกันก็ต้องการการแก้ไขปัญหาที่จำเพาะ ส่วนราชการตอบสนองปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้โดยความชำนาญเฉพาะด้าน มีลักษณะแยกส่วน และที่สำคัญไม่มีความยืดหยุ่นต่อความแตกต่างหลากหลายของปัญหา และวิธีแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่

ด้วยสภาพที่ได้กล่าวข้างต้น โครงการ E-ACTS ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทของภาคประชาสังคม ในการร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อขับเคลื่อนการปรับตัวของเกษตรอาหาร ให้มีความยืดหยุ่นต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสังคม โดยโครงการ E-ACTS มองว่าองค์กรภาคประชาสังคม จะมีบทบาทนำใน 4 ด้านคือ 1) ระดมทรัพยากร ที่มีอยู่ในระดับท้องถิ่น ชุมชน ผสามกับทรัพยากรจากภายนอก เพื่อสนับสนุนการปรับตัวต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศของเกษตรกร 2) องค์กรประชาสังคมสร้างและธำรงเครือข่ายของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ ธุระกิจเอกชนและชุมชนท้องถิ่น ให้เกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนผ่านของของเกษตรอาหารไปสู่ความยั่งยืน 3) ภาคประชาสังคมเรียนรู้สร้างหรือประยุกต์นวัตกรรม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการปรับตัวต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรและอาหาร และ 4) รณรงค์ให้สาธารณะเกิดความรับผิดชอบร่วมกันต่อผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ และภาคประชาสังคมบูรณาการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการขับเคลื่อน

โครงการ E-ACTS ได้รับการสนับสนุนจาก EU โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานของภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรอาหารในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการ E-ACTS มีกิจกรรมเรือธง 4 หมวดกิจกรรม ได้แก่ 1) การสร้างแพลทฟอร์มเพื่อส่งเสริมความร่วมมือ และการรณรงณ์ให้เกิด Shared-Learning dialogues 2) การวิจัยและนวัตกรรม 3) การพัฒนาศักยภาพและสร้างการรับรู้ ความตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ และ 4) การสื่อสารและสาธารณสัมพันธ์ โดยภายใต้กิจกรรมเรือธงที่ 2 โครงการ E-ACTS จะจัดสรรทุนสนับสนุนการดำเนินงานของนักวิจัยและภาคประชาสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ทุนวิจัย สำหรับนักวิจัยจากสถาบันอุดมศึกษา โดยนักวิจัยมีบทบาทในการศึกษา ในประเด็นการวิจัยของโครงการ E-ACTS รวมถึงการสำรวจแนวทางแก้ไข (Solutions) ค้นหานวัตกรรมที่มีศักยภาพ เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการนำร่องนวัตกรรมขององค์กรภาคประชาสังคม (CSOs) หรือองค์กรชุมชน (CBOs) และให้การสนับสนุนแก่ CSOs/CBOs อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาการนำร่อง

2) ทุนการนำร่องนวัตกรรม สำหรับองค์กรภาคประชาสังคม (CSOs) หรือองค์กรชุมชน (CBOs) การสนับสนุนทุนนี้มีเป้าหมายในการเสริมศักยภาพให้องค์กรภาคประชาสังคม หรือองค์กรชุมชนสามารถนำ “นวัตกรรมหรือแนวทางแก้ไข” ที่พัฒนาจากงานวิจัยไปดำเนินการนำร่อง (Pilot) เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นของระบบเกษตรอาหารต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในกลุ่มเกษตรกรรายย่อย

2. วัตถุประสงค์ของทุน

2.1 เพื่อประเมินสถานะของความรู้และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา ในประเด็นการวิจัยของโครงการ E-ACTS

2.2 เพื่อสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมในการออกแบบการนำร่อง (Pilot) การนำเอานวัตกรรมหรือวิธีการไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของภาคเกษตรอาหาร

2.3 เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของภาคเกษตรอาหาร โดยความร่วมมือกับภาควิชาการและภาคีผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน

3. ลักษณะสำคัญของงานวิจัยและนวัตกรรม

การให้ทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม มีเป้าประสงค์เพื่อแสวงหาทางออก (Solutions) ให้แก่ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง (life-world problems) ในภาคเกษตรอาหาร ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โครงการ E-ACTS ตระหนักดีว่า การสร้างนวัตกรรม ต้องการการลงทุนในการวิจัยพื้นฐาน หรือ Basic Research ซึ่งเป็นการวิจัยเฉพาะสาขา (discipline-based approach) แต่เนื่องจากมีการลงทุนในการวิจัยในด้านนี้มากพอสมควร และมีความก้าวหน้าไปมากแล้ว อีกทั้งยังมีความพยายามพัฒนาเพื่อปิด "ช่องว่างของนวัตกรรม" (Innovation Gap) ที่สำคัญ คือลดความซับซ้อน ต้นทุนไม่สูงเกินกว่าจะนำมาประยุกต์ใช้สำหรับเกษตรกรรายย่อย การ “วิจัยและนวัตกรรม” ของโครงการ E-ACTS จึงมุ่งไปที่การแสวงหาทางออกจากปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่เผชิญในชีวิตจริงในภาคเกษตรอาหาร ด้วยการนำเอานวัตกรรมหรือวิธีการที่ถูกสร้างขึ้นมาแล้วไปประยุกต์ใช้ การวิจัยแบบนี้ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการวิจัยข้ามสาขา (Transdisciplinary Research) อย่างไรก็ตามโครงการ E-ACTS ก็ยังจำเป็นต้องอาศัยงานวิจัยพื้นฐานที่ได้สร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ไว้แล้ว กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การวิจัยภายใต้โครงการ E-ACTS มุ่งไปที่การ “ถ่ายทอด” หรือนำเอานวัตกรรมที่เกิดจากการวิจัยที่ผ่านมาไปประยุกต์ใช้ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มากกว่าการลงทุนในการสร้างนวัตกรรมใหม่

งานวิจัยของ E-ACTS มีหลักการที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีการวิจัยหลายแบบที่แพร่หลายอยู่แล้ว อย่างเช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่โจทย์วิจัยสร้างขึ้นมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (ไม่ได้มาจากนักวิจัยอย่างเดียว) และผู้ถูกวิจัย (Objects) มีส่วนร่วมในกระบวนการการวิจัย นอกจากนี้ โครงการยังส่งเสริมการใช้เครื่องมือ Rapid Adaptation Pathways Assessment (RAPA) ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในลักษณะ Workshop-Based ที่เน้นการระดมความรู้และประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้เสีย และร่วมกันพัฒนา “ทางเลือกในการปรับตัว” (Adaptation Options) ที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา โดยกระบวนการ RAPA ช่วยในกระบวนการตัดสินใจในการหาทางเลือกได้อย่างรวดเร็ว มีความคุ้มค่า และการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งเอื้อต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์จริงในเชิงนโยบายและการปฏิบัติอย่างไรก็ตาม

กล่าวโดยสรุป โครงการวิจัย E-ACTS จะไม่สนับสนุนการใช้เวลาในการศึกษาเชิงลึกที่ยาวนานเช่นเดียวกับการศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnography) ในชุมชนหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง หรือในประเด็น

การศึกษาประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เพียงประเด็นเดียว จุดเน้นของการวิจัยโครงการ E-ACTS มุ่งสนับสนุน “ผู้ใช้งานวิจัย” ให้สามารถนำเอานวัตกรรมหรือความรู้ใหม่ ๆ[1] ที่มีอยู่ไป Pilot ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ในขีดจำกัดเวลาของโครงการนี้

4. กรอบการวิจัยและนวัตกรรม

E-ACTS มีเป้าหมายในการสร้างนิเวศที่เอื้ออำนวย (Enabling Environment) ขององค์กรภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านของระบบเกษตรและอาหาร ที่มีความยืดหยุ่นต่อสภาพภูมิอากาศ เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ E-ACTS จะสนับสนุนให้นักวิจัยและภาคประชาสังคม ดำเนินการวิจัยและนวัตกรรมภายใต้ 6 หัวข้อ ประกอบด้วย

4.1 การปรับปรุงบำรุงดิน
4.2 เกษตรอินทรีย์
4.3 การเกษตรริมแม่น้ำโขง
4.4 การจัดการน้ำขนาดเล็ก
4.5 การจัดการห่วงโซ่อุปทานเกษตรและอาหาร (ตลาดเขียว)
4.6 วนเกษตร

4.1 ดิน: ทรัพยากรภาคเกษตรที่ต้องปรับปรุงบำรุงรักษาเพื่อความยั่งยืน

ดิน ถือว่าเป็น “โครงสร้างพื้นฐานหลัก” สำหรับระบบเกษตรและอาหาร ความท้าทายสำคัญที่เกษตรกรในปัจจุบันกำลังเผชิญคือ การลดลงของธาตุอาหารพืชในดิน และการเปลี่ยนโครงสร้างของดิน ทำให้ดินมีศักยภาพในการใช้สำหรับการเกษตรน้อยลง โดยมีสาเหตุมาจากการใช้ดินสำหรับการเพาะปลูกติดต่อกันมายาวนาน หรือการใช้ดินสำหรับการเกษตรที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกวิธี วัสดุเหลือใช้จากการเกษตรถูกเคลื่อนย้ายออกไปจากดินที่เพาะปลูก ไม่มีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์ไม่เต็มประสิทธิภาพ เกิดการพังทลายหน้าดิน ที่สำคัญคือ การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้โครงสร้างของดินปรับเปลี่ยนและจำเป็นต้องมีการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง

การทบทวนสถานการณ์เกี่ยวกับคุณภาพ โครงสร้าง และการใช้ประโยชน์ดินเพื่อการเกษตรในปัจจุบัน เผยให้เห็นถึงปัญหาและความท้าทายที่ต้องการการตอบสนองอย่างเร่งด่วนในภาคอีสาน ได้แก่ 1) เกษตรกรมีความจำเป็นต้อง**มีความรู้เกี่ยวกับดิน**ที่ตนเองใช้ในการเพาะปลูกที่ดี **มีความรู้ในการใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณสมบัติ คุณภาพของดิน** เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 2) **เกษตรกรมีความรู้และมีทักษะ การผลิตวัสดุบำรุงดินจากอินทรีย์สาร** ได้แก่ วัสดุเศษเหลือจากพืช หรือวัสดุที่ไม่ใช่สารเคมี อย่างเช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การนำถ่านไบโอชาร์มาใช้ประโยชน์ในการบำรุงดิน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และอื่น ๆ และ

[1] นวัตกรรม ภายใต้โครงการ E-ACTS หมายถึง นวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นเทคโนโลยีล้ำสมัยเสมอไป โดยหมายรวมถึงการประยุกต์เอานวัตกรรมเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงหรือออกแบบวิธีการใช้งานใหม่ นวัตกรรมเชิงกระบวนการ วิธีการใหม่ ๆ หรือแนวทางแก้ไขปัญหา (Solution) ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทพื้นที่ (Context-appropriate innovation)

3) เกษตรกรมี**ความรู้ทักษะในการใช้วัสดุบำรุงดินที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ** (อย่างเช่นในบางช่วงเวลา บางชนิดพืช บางชนิดดิน อาจจะมีการใช้ปุ๋ยเคมี ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ในสัดส่วนที่เหมาะสม)

4.2 เกษตรอินทรีย์: ระบบเกษตรที่เอื้อต่อเกษตรกรรายย่อยและผู้บริโภค

เกษตรอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมมาเป็นระยะเวลานาน โดยมีแรงผลักดันสำคัญมาจากความตระหนักด้านสุขภาพของผู้บริโภค ที่เผชิญกับความเสี่ยงจากการบริโภคอาหารจากภาคเกษตรที่ปนเปื้อนสารเคมี อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าเกษตรอินทรีย์ จะได้รับการส่งเสริมมาเป็นระยะเวลานานพอสมควร แต่ยังประสบปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ

การทบทวน และการแลกเปลี่ยนระหว่างภาคีเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องที่ผ่านมา E-ACTS ได้ระบุปัญหาและความท้าทาย ที่ต้องการสนับสนุนให้นักวิจัยและองค์กรประชาสังคม ได้ร่วมมือกันคลี่คลาย ได้แก่ **ประการแรก** การยกระดับให้ตลาดเขียวสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นได้อย่างมีพลัง เป็นส่วนหนึ่งของระบบอาหารท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างสำคัญ สร้างพลังการรับรู้ในกลุ่มผู้บริโภค ให้หันมาให้ความสำคัญกับการบริโภคอาหารปลอดภัยที่ผลิตในท้องถิ่น ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของตลาดเขียว ให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้กว้างขวางขึ้น และมีระบบควบคุมคุณภาพที่เป็นมาตรฐานและเป็นที่ไว้ใจของผู้บริโภค

ประการที่สอง ตลาดเขียวสามารสร้างความเชื่อมโยงกับผู้ผลิต และส่งเสริมให้เกษตรกร มีความสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม โดยตลาดเขียวสามารถเป็นกลไกทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่เป็นธรรม เกษตรกรมีรายได้ที่เหมาะสม และสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกร ผลิตอาหารที่ปลอดภัยตอบสนองต่อความต้องการด้านสุขภาพของผู้บริโภค

ประการที่สาม ตลาดเขียวสามารถประยุกต์ใช้ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร เพื่อขยายการให้บริการให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้กว้างขวางขึ้น และส่งผลกระทบให้เกิดการขยายตัวของจำนวนผู้ผลิตอาหารปลอดภัยในท้องถิ่นมากขึ้น

4.3 การเกษตรริมแม่น้ำโขง: พื้นที่เปราะบางและมีความหลากหลายเชิงนิเวศ

ความสนใจประเด็นเกษตรริมแม่น้ำโขง หรือ Riparian Agriculture (เกษตรริมตลิ่ง) สืบเนื่องมาจากการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับน้ำ โดยเฉพาะการก่อสร้างเขื่อน และผลกระทบต่อ Flows ของน้ำในลำน้ำ และส่งผลกระทบต่อการทำการเกษตรบริเวณริมแม่น้ำ ในกรณีของแม่น้ำโขง การสร้างเขื่อนที่ต้นน้ำเหนือประเทศไทย ได้ควบคุมการไหลของน้ำตามธรรมชาติ (เพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า) ส่งผลกระทบต่อการประมงในลำน้ำโขง และการเกษตรริมแม่น้ำโขงในช่วงระยะที่ผ่านอย่างเห็นได้ชัด

คำว่าเกษตรริมแม่น้ำโขง สำหรับโครงการ E-ACTS หมายถึงกิจกรรมทางเกษตร (ไม่รวมการประมง) ที่เกิดขึ้นริมตลิ่งแม่น้ำโขง หรือบริเวณริมตลิ่งที่น้ำในแม่น้ำโขงเอ่อล้นตลิ่งเป็นประจำ โดยไม่รวมถึงพื้นที่ที่น้ำโขงไหลย้อนกลับเข้าไปในแม่น้ำสาขาและทำให้เกิดน้ำท่วมที่ไกลออกไปจากพื้นที่ริมตลิ่ง ยกตัวอย่างเช่น ลุ่มน้ำสงคราม (ที่แม่น้ำโขงไหลย้อนเข้าไปตามลำน้ำสงคราม ความยากกว่า 100 กิโลเมตร) การเกษตรริมแม่น้ำโขงนอกจากจะทำหน้าที่ในทางเศรษฐกิจ คือเป็นแหล่งรายได้อุ้มชูวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นเสมือน

เครื่องบ่งชี้ถึงคุณภาพของระบบนิเวศ ผลกระทบหรือความเปราะบางของภาคเกษตรอาหาร ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้เป็นอย่างดี

จากการทบทวน และการแลกเปลี่ยนหารือกันระหว่างเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่าในปัจจุบัน มีข้อมูลและแพลทฟอร์มการนำเสนอข้อมูลถึงผลกระทบของการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศอย่างกว้างขวาง แต่มีประเด็นปัญหาหรือความท้าทาย ที่โครงการ E-ACTS จะสนับสนุนให้นักวิชาการและภาคประชาสังคม เข้าร่วมในการแสวงหาทางออก ที่สำคัญได้แก่ **ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของระบอบน้ำของแม่น้ำโขง (Hydrological Regimes) อันเนื่องมาจากการการสร้างเขื่อน หรือการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ที่มีผลต่อการไหลของน้ำตามธรรมชาติ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของน้ำ อย่างเช่นระบบการตกตะกอน การชะล้างสารเคมีจากกิจกรรมเหมือแร่ การเกษตร หรือการเกิดเมืองทางด้านเหนือน้ำ ตลอดจนการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาพเช่นนี้ เกษตรริมตลิ่งแม่น้ำโขงจะปรับตัวรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อย่างไร จะมีนวตกรรมหรือวิธีการจัดการเกษตรอาหารอย่างไร ให้เกษตรกรสามารถปรับตัวอยู่รอดได้**

4.4 การจัดการน้ำขนาดเล็ก: เพื่อความความยืดหยุ่นและความมั่นคงทางอาหาร

ทรัพยากรน้ำ เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของระบบเกษตรและอาหารรองลงมาจากที่ดิน ในทัศนะเชิงนโยบายและการจัดการระดับไร่นา มักจะมองว่าการมีน้ำที่เพียงพอ เป็นความสำคัญในลำดับแรก ๆ ของการผลิตทางการเกษตร ทัศนะดังกล่าวนำมาสู่การลงทุนขนานใหญ่ในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำผิวดินเพื่อการเกษตร อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลางครอบคลุมพื้นที่การเกษตรเพียงไม่เกินร้อยละ 20 ของพื้นที่การเกษตรของประเทศ ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงต้องพึ่งพาน้ำฝนและการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาของตนเองเป็นหลัก ซึ่งต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสูง ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหาร ไม่เพียงแต่ในระดับครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงห่วงโซ่อุปทานในวงกว้าง เนื่องจากเป็นทรัพยากรสำคัญในการผลิตวัตถุดิบจากภาคเกษตรกรรม เพื่อป้อนสู่การผลิตและแปรรูปอาหารภาคอุตสาหกรรม หรือผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อการส่งออก

จากการทบทวนและการแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่าย ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็กพบว่า ในปัจจุบัน นโยบายทางด้านนี้ มีพลวัตรหรือมีความก้าวหน้าไปมากพอสมควร การก่อสร้างขนาดใหญ่เพื่อการเกษตรหรือเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น มีความเป็นไปได้น้อย ถึงแม้ว่าจะมีความก้าวหน้า แต่ประเด็นท้าทายพื้นฐานของการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็กหลายประการก็ยังเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนผ่านทางด้านเกษตรและอาหาร โครงการ E-ACTS จึงมุ่งที่จะสนับสนุนให้นักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมร่วมมือกับขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำขนาดเล็ก ได้แก่ 1) ชุมชนและเกษตรกร จะเข้าร่วมหรือเข้าถึง หรือใช้กลไกเชิงนโยบายการจัดการน้ำขนาดเล็กในปัจจุบัน อย่างเช่น Thai Water Plan ได้อย่างไร 2) จะเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากรน้ำร่วมในระดับชุมชน อย่างเช่น ขีดความสามารถในการวางผังโครงสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก การจัดสรรทรัพยากรน้ำ หรือการวางแผนการผลิต ที่สอดคล้องกับ

Supply ของน้ำอย่างไร และ 3) จะยกระดับขีดความสามารถในการจัดการน้ำในระดับฟาร์มของเกษตรกร ซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยได้อย่างไร

4.5 การจัดการห่วงโซ่อุปทานเกษตรและอาหาร: เชื่อมโยงระบบการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศ

ระบบเกษตรและอาหาร (Agri-food System) มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมการบริโภค และโครงสร้างทางเศรษฐกิจในวงกว้าง ปัจจุบันอิทธิพลของธุรกิจเกษตรข้ามชาติได้ขยายขอบเขตการดำเนินงาน จนก่อให้เกิดระบบอาหาร 2 รูปแบบที่แตกต่างกันคือ 1) ระบบอาหารแบบอุตสาหกรรม (Global/Industrial Food System) ในระบบอาหารแบบนี้ เกษตรกรรายย่อย ถูกผลักดันให้เข้าไปอยู่ในห่วงโซ่อุปทาน และทำหน้าที่ผลิตวัตถุดิบและส่งมอบให้แก่อุตสาหกรรม เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลผลิตขั้นสุดท้าย และ/หรือกระจายไปให้แก่ผู้บริโภค ระบบอาหารแบบนี้มักจะมีเส้นห่วงโซ่อุปทานยาว ทำให้จำเป็นต้องมีระบบขนส่งและระบบ Logistics ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ที่สำคัญต้นทุนการผลิตสูง (เพราะบวกค่าขนส่ง) เกษตรกรรายย่อยได้รับส่วนแบ่งน้อย และการเกษตรแบบนี้ มักจะไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ โดยเฉพาะการใช้สารเคมี และ 2) ระบบอาหารท้องถิ่น (Local Food System) ซึ่งผลผลิตอาหารกระจายไปสู่ผู้บริโภคในท้องถิ่น ระบบอาหารแบบนี้มีเส้นห่วงโซ่อุปทานสั้น ใช้พลังงานในการขนส่งน้อยกว่า เป็นกลไกที่สำคัญทำให้เกิดการกระจายรายได้ หรือการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ตัวอย่างของการกระจายระบบอาหารแบบนี้ คือ **“ตลาดเขียว”**

ตลาดเขียว ถือว่าเป็นกระแสอย่างหนึ่ง ที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านของเกษตรและอาหาร ไปสู่ความยั่งยืนอย่างมาก ในปัจจุบัน มีองค์กรและหน่วยงานจำนวนมาก ให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนตลาดเขียว โครงการ E-ACTS จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนนี้ โดยจะสนับสนุนให้นักวิจัยร่วมมือกับองค์การประชาสังคม เพื่อคลี่คลายปัญหา และความท้าทาย โดยเน้นไปที่ 3 ประเด็นได้แก่ **ประการแรก** ตลาดเขียว จะสามารถอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงของผู้บริโภค โดยเฉพาะการเพิ่มจำนวน หรือการกระจายตลาดเขียวออกไปใกล้ผู้บริโภค แต่ในขณะเดียวกันก็ธำรงมาตรฐานของสินค้าที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ **ประการที่สอง** จะสร้างกลไกหรือสร้างแรงจูงใจให้เกิดการขยายตัวของผู้ผลิตอาหาร ให้ผู้ผลิตอาหารได้รับส่วนแบ่งที่เป็นธรรมได้อย่างไร **ประการที่สาม** จะส่งเสริมให้ตลาดเขียว กระจายประเภทสินค้าที่ให้บริการ ที่มากกว่า “ผักสด” ให้มีสินค้าอาหารที่หลากหลาย เชื่อมโยงกับการแปรรูปอาหารปลอดภัย ได้อย่างไร

4.6 วนเกษตร: ระบบเกษตรที่เอื้อต่อการปรับตัวและความยืดหยุ่นต่อสภาพภูมิอากาศ

วนเกษตร (Agroforestry) ถือว่าเป็นระบบการเกษตรที่มีพัฒนาการมายาวนาน โดยบูรณาการองค์ประกอบของไม้ยืนต้นเข้ากับพืชไร่หรือการปศุสัตว์อย่างเป็นระบบ วนเกษตรไม่เพียงแต่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของเกษตรกรรายย่อย แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้วนเกษตรจึงถือได้ว่า มีศักยภาพในการเป็นเครื่องมือ ในการเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวและสร้างความยืดหยุ่นของเกษตรกร ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ดียิ่ง

การเกิดขึ้นของวนเกษตร ถือว่ามีรากฐานหรือความเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาการเกษตรบนฐานธรรมชาติ (Nature-based Solution - NbS) และเนื่องจากมีพัฒนาการอย่างยาวนาน ทำให้วนเกษตรมีวิวัฒน์ใหม่ ๆ ขึ้นมาหลายรูปแบบ อย่างเช่นการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ทำนา หรือการปรับปรุงการทำนาแบบเดิม ให้เป็นเกษตรผมผสาน (rice-based agroforestry) การทำสวนป่าไม้ผลหรือไม้ยืนต้นแบบผสมผสาน (multi-strata agroforestry) และโคกหนองนาโมเดล ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างแพร่หลาย ทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่า วนเกษตรมีศักยภาพหรือความเหมาะสม ที่จะเป็นเครื่องมือในการปรับตัวยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรรายย่อย คลิปที่เผยแพร่ทาง social media ที่เกี่ยวข้องการทำการเกษตร ส่วนใหญ่ก็เกี่ยวข้องกับวนเกษตรหรือการทำแบบผสมผสาน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในทางเทคนิควิชาการ วนเกษตรน่าจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรรายย่อยสามารถปรับตัวยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศได้ แต่ก็ยังมีคำถามหรือความท้าทายที่สำคัญ คือ **ประการแรก** วนเกษตร จะช่วยให้เกษตรกรปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้หรือไม่เพียงใด ที่สำคัญการทำวนเกษตรรูปแบบต่าง ๆ จะมีผลผลิตหรือรายได้ที่เพียงพอให้เกษตรกรสามารถยกระดับปรับปรุงคุณภาพชีวิต และมองว่าการทำการเกษตรคืออาชีพที่สร้างความหวังและอนาคตให้แก่เกษตรกรได้หรือไม่ **ประการที่สอง** นโยบายการส่งเสริมเกษตรในปัจจุบัน มีลักษณะกระจัดกระจาย ในกรณีนโยบายอาจจะเป็นการส่งสัญญาณที่ไม่สอดคล้องหรือเกื้อหนุนต่อการทำวนเกษตร (อย่างเช่น การอุดหนุนราคาพืชผลมักจะเอื้อต่อการเกษตรเชิงเดี่ยว) ประเด็นสำคัญคือ เราควรจะมีกลไกเชิงนโยบาย หรือกลไกสนับสนุนการทางการเงิน สำหรับการทำวนเกษตรแบบไหน เพื่อให้การเกษตรแบบนี้ยกระดับ มีความยั่งยืน

กรอบประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่โครงการ E-ACTS ให้ความสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาระบบเกษตรและอาหารที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และส่งเสริมความยั่งยืนของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ระบุไว้ข้างต้นมิได้เป็นข้อจำกัด (but not limited to) โดยโครงการเปิดกว้างต่อข้อเสนอ แนวคิด หรือแนวทางนวัตกรรมอื่น ๆ ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเฉพาะแนวทางที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกร ชุมชน และองค์กรภาคประชาสังคมในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ การขยายผล และการสร้างผลกระทบเชิงบวกในระยะยาวได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. ระยะเวลาในการดำเนินงาน งบประมาณ และขอบเขตการสนับสนุน

โครงการ E-ACTS สนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมจำนวน 2 ประเภท ได้แก่ 5.1 ทุนวิจัยและนวัตกรรม และ 5.2 ทุนนำร่องนวัตกรรม โดยในแต่ละประเภทมีระยะเวลา กรอบงบประมาณ และขอบเขตการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 ทุนวิจัยและนวัตกรรม สำหรับนักวิจัยจากสถาบันอุดมศึกษา

- **ระยะเวลาดำเนินงาน**: 6 เดือน (1 ตุลาคม 2569 - 31 มีนาคม 2570)
- **จำนวนทุน**: 8 โครงการ

- **งบประมาณสนับสนุน**: ประมาณ 6,800 - 8,200 EUR
  (ใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ E-ACTS ได้รับเงิน โอนจาก EU)
- **ขอบเขตการดำเนินงาน:** ดำเนินการวิจัยร่วมกับภาคประชาสังคม และกลุ่มเกษตรกรรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งเน้นการศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาแนวทางหรือนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ในการปรับตัวของระบบเกษตรอาหารต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (AFCR)
- **ผลลัพธ์ที่คาดหวัง**: ผู้รับทุนจะต้องดำเนินการให้เกิดผลลัพธ์ ดังต่อไปนี้
  1) องค์ความรู้ในการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ ปัญหา ศักยภาพ และข้อจำกัดของระบบเกษตรอาหารในบริบทพื้นที่ รวมถึงบทบาทของภาคประชาสังคม
  2) การศึกษาและประเมินนวัตกรรม หรือแนวทางที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
  3) การร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคมในการออกแบบกระบวนการและกิจกรรมสำหรับการนำร่องนวัตกรรมในพื้นที่
  4) การสนับสนุนการนำไปใช้จริง ผ่านการให้คำปรึกษา สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการนำร่องของ CSOs

5.2 ทุนนำร่องนวัตกรรม สำหรับองค์กรภาคประชาสังคม และองค์กรชุมชน

- **ระยะเวลาดำเนินงาน:** 2 ปี (1 พฤษภาคม 2570 - 31 มีนาคม 2572)
- **จำนวนทุน:** 8 โครงการ
- **งบประมาณสนับสนุน:** ประมาณ 13,500 - 20,625 EUR
  (ใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ E-ACTS ได้รับเงิน โอนจาก EU)
- **ขอบเขตการดำเนินงาน:** ดำเนินกิจกรรมนำร่องนวัตกรรมร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่น้อยกว่า 50 รายต่อโครงการ และจะต้องมีชุมชนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการอย่างน้อย 3 ชุมชน อาจจะกระจายกันอยู่ในหลายพื้นที่ หลายตำบลหรือข้ามจังหวัดได้ โดยนำแนวทางหรือนวัตกรรมที่ได้จากงานวิจัยไปทดลองใช้ในบริบทพื้นที่จริง เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นของระบบเกษตรอาหาร
- **ผลลัพธ์ที่คาดหวัง:** ผู้รับทุนจะต้องดำเนินการให้เกิดผลลัพธ์ ดังต่อไปนี้
  1) **การดำเนินกิจกรรมนำร่องในพื้นที่จริง** การนำเอานวัตกรรมหรือแนวทางที่พัฒนาจากงานวิจัยไปทดลองใช้กับกลุ่มเกษตรกรรายย่อย
  2) **การเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกร** เกษตรกรมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
  3) **การสร้างและทดสอบรูปแบบการดำเนินงาน** เกิดต้นแบบหรือแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้หรือขยายผลได้
  4) **การเรียนรู้และถอดบทเรียน (Learning & Reflection)** มีการติดตาม ประเมินผล และสังเคราะห์บทเรียนจากการนำร่อง

5) **การสื่อสารและสร้างการรับรู้สาธารณะ** มีการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน องค์ความรู้ และบทเรียนที่เกิดขึ้นสู่สาธารณะหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อส่งเสริมการรับรู้ การเรียนรู้ร่วมกัน และขยายผลในวงกว้าง

6. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้งบประมาณ

งบประมาณที่เสนอภายใต้โครงการ E-ACTS จะต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่มีความสมเหตุสมผล สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ และสามารถตรวจสอบได้ โดยมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

6.1 ค่าใช้จ่ายที่สามารถขอรับการสนับสนุนได้ ได้แก่

1) ค่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ
2) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม เช่น การจัดประชุม การฝึกอบรม การลงพื้นที่ ค่าเดินทาง และค่าที่พักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน
3) ค่าวัสดุ อุปกรณ์ หรือปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ
4) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมของโครงการ

6.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถขอรับการสนับสนุนได้ ได้แก่

1) ค่าก่อสร้าง หรือการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่
2) ครุภัณฑ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องปริ้น
3) ค่าซื้อที่ดิน
4) ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการ
5) ค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถตรวจสอบหรือไม่มีหลักฐานรองรับ
6) ค่าใช้จ่ายที่ซ้ำซ้อนกับแหล่งทุนอื่น

6.3 หลักเกณฑ์การจัดทำงบประมาณ ผู้สมัครต้องจัดทำงบประมาณตามแบบฟอร์มที่โครงการกำหนด (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก 3) โดย

1) แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายอย่างชัดเจน
2) เชื่อมโยงงบประมาณกับกิจกรรมของโครงการ
3) ระบุคำอธิบายงบประมาณ (Budget Narrative) เพื่อแสดงเหตุผลความจำเป็น

6.4 การเบิกจ่ายงบประมาณ

การเบิกจ่ายงบประมาณจะเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในข้อตกลงการสนับสนุนทุน (ToR/Sub-grant Agreement) และขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานและการส่งมอบผลงานตามที่กำหนด

7. เงื่อนไขการเสนอโครงการ (ผู้มีสิทธิ์รับทุน)

7.1 ทุนวิจัยและนวัตกรรม

1) เป็นกลุ่มนักวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสมาชิกกลุ่ม (นักวิจัย) อาจจะอยู่ในสถาบันเดียวกันหรือข้ามสถาบันก็ได้ กรณีที่บุคลากรสังกัดนอกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะต้องเข้าร่วมดำเนินการ ภายใต้สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2) มีหนังสือรับรองจากผู้มีอำนาจลงนาม หรือผู้บังคับบัญชา (เช่น คณบดี หัวหน้าสาขาวิชา หรือฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) (ภาคผนวก 5 หนังสือรับรองผู้บังคับบัญชา)
3) กลุ่มนักวิจัย **ควร** จะมีส่วนประกอบจากหลากหลายศาสตร์/หลากหลายความเชี่ยวชาญ
4) มีกลุ่มผู้ใช้งานวิจัย คือ ภาคประชาสังคม ที่ชัดเจน **โดยมีหนังสือรับรอง** ยืนยันจากภาคประชาสังคม ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย (ภาคผนวก 6 หนังสือรับรองจากภาคประชาสังคม)
5) ผู้รับทุนการวิจัย ต้องสนับสนุนภาคประชาสังคม ในการออกแบบในการนำเอานวัตกรรมหรือวิธีการปรับตัวต้านทานการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ให้แก่ภาคประชาสังคม ตลอดจนให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุนภาคประชาสังคม ในการนำร่องนวัตกรรม
6) หัวหน้าโครงการวิจัยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และควรมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับองค์กรภาคประชาสังคม
7) กลุ่มนักวิจัย **ควร** เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ที่โครงการ E-ACTS กำหนด ซึ่งจะจัดขึ้นในวันที่ 24 เดือนมิถุนายน 2569 เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบการวิจัยและกรอบการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพข้อเสนอโครงการ (กิจกรรมนี้โครงการ E-ACTS จะสนับสนุนค่าอาหารกลางวัน ค่าอาหารว่างและค่าที่พักสำหรับนักวิจัยที่เดินทางมาจากสถานที่ห่างไกลจากสถานที่จัดประชุม ซึ่งจะขอชี้แจงรายละเอียดภายหลัง)
8) ในกรณีที่ข้อเสนอโครงการวิจัยมีลักษณะเป็นการดำเนินงานร่วม (Co-Funding) กับหน่วยงานอื่น ผู้เสนอจะต้องแสดงรายละเอียดการสนับสนุนดังกล่าว เช่น งบประมาณ ครุภัณฑ์ หรือทรัพยากรอื่น ๆ โดยระบุให้ชัดเจนในข้อเสนอโครงการวิจัย ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายที่เสนอขอรับการสนับสนุนจากโครงการ E-ACTS จะต้องไม่เป็นรายการเดียวกันกับที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่น เพื่อป้องกันการเบิกจ่ายงบประมาณซ้ำซ้อน (Double Funding) และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการงบประมาณโครงการวิจัย

7.2 ทุนนำร่องนวัตกรรม

1) องค์กรภาคประชาสังคม (CSOs) หรือองค์กรชุมชน (CBOs) ที่จะเป็นผู้รับทุนหลัก (main applicant) จะต้องเป็นองค์กรที่ดำเนินงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ และมีหลักฐานแสดงศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมตามที่เสนอ

2) CSOs/CBOs สามารถรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายหรือพันธมิตร (Consortium) เพื่อยื่นข้อเสนอได้ โดยต้องแสดงหลักฐาน อย่างเช่น MoU ระหว่างเครือข่าย หรือหนังสือแสดงการยืนยันเจตนา เข้าร่วมพัฒนาข้อเสนอโครงการ (ภาคผนวก 7 หนังสือแสดงการยืนยันเจตนาการเข้าร่วมโครงการ) โดยองค์กรผู้รับทุนหลัก จะต้องมีคุณสมบัติ ตามข้อ 1)
3) องค์กรผู้เสนอขอรับทุนหลัก (main applicant) จะต้องเข้าร่วมและมีชื่อระบุในข้อเสนอโครกงการวิจัยของนักวิจัยจากสถาบันอุดมศึกษา ที่เสนอตามข้อ 7.2
4) องค์กรผู้เสนอขอรับทุนหลัก (Main Applicant) ต้องไม่มีประวัติการค้างส่งงาน หรือการดำเนินโครงการไม่แล้วเสร็จภายใต้แหล่งทุนอื่น ในกรณีของการนำเสนอเป็นเครือข่ายหรือกลุ่มพันธมิตร (Consortium) จะต้องมีผู้รับทุนหลัก (Main Applicant) หนึ่งองค์กร ส่วนเครือข่ายหรือกลุ่มพันธมิตร อาจจะมีจำนวนหลายองค์กรได้
5) องค์กรผู้มีสิทธิ์เข้าไปพัฒนาข้อเสนอโครงการฉบับเต็ม จะต้องเข้าร่วมเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ (Capacity Building) และการพัฒนาข้อเสนอโครงการฉบับสมบูรณ์ ซึ่งโครงการ E-ACTS จะจัดขึ้นในช่วงเดือนมกราคม 2570
6) ในกรณีโครงการวิจัยมีลักษณะเป็นการดำเนินงานร่วม (Co-Funding) กับหน่วยงานอื่น ผู้เสนอจะต้องแสดงรายละเอียดการสนับสนุนดังกล่าว เช่น งบประมาณ ครุภัณฑ์ หรือทรัพยากรอื่น ๆ โดยระบุให้ชัดเจนในข้อเสนอโครงการวิจัย ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายที่เสนอขอรับการสนับสนุนจากโครงการ E-ACTS จะต้องไม่เป็นรายการเดียวกันกับที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่น เพื่อป้องกันการเบิกจ่ายงบประมาณซ้ำซ้อน (Double Funding) และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการงบประมาณโครงการวิจัย

8. การพิจารณาโครงการ

8.1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณา โครงการ E-ACTS จะดำเนินการพิจารณาข้อเสนอโครงการโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่โครงการแต่งตั้งขึ้น โดยยึดหลักความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เนื่องจากทุนสนับสนุนของโครงการแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ทุนวิจัยและนวัตกรรม และ 2) ทุนนำร่องและทดสอบนวัตกรรม

ทั้งนี้ การพิจารณาข้อเสนอจะประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) การประเมินศักยภาพขององค์กรและบุคลากร (Selection Criteria) เพื่อพิจารณาความพร้อม ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และขีดความสามารถในการบริหารจัดการโครงการ และ (2) การประเมินเชิงคุณภาพของข้อเสนอ (Technical and Budget Assessment) ซึ่งครอบคลุมคุณภาพเชิงเทคนิคของข้อเสนอ ความเป็นไปได้ของแผนการดำเนินงานตลอดจนความเหมาะสม ความคุ้มค่า ความโปร่งใส และความสามารถในการตรวจสอบของงบประมาณที่เสนอ ทั้งนี้ ผู้เสนอจะต้องผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นและความครบถ้วนของเอกสารตามที่โครงการกำหนด (รายละเอียดเพิ่มเติมใน ภาคผนวก 4)

8.2 กระบวนการพิจารณา การพิจารณาข้อเสนอโครงการจะดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) การตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้น (Eligibility Screening)
2) การประเมินข้อเสนอเชิงเทคนิคโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

3) การพิจารณาคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของข้อเสนอ
4) การประกาศผลการคัดเลือก

8.3 เงื่อนไขเพิ่มเติม โครงการ E-ACTS ขอสงวนสิทธิ์ในการขอข้อมูลเพิ่มเติมหรือเอกสารประกอบจากผู้เสนอ รวมถึงการปรับจำนวนโครงการหรือวงเงินสนับสนุนตามความเหมาะสม ทั้งนี้ การพิจารณาของคณะกรรมการถือเป็นที่สิ้นสุด

9. การส่งข้อเสนอโครงการ และแบบแสดงความสนใจ

ผู้สนใจขอรับทุนภายใต้โครงการ E-ACTS จะต้องจัดเตรียมและส่งเอกสารประกอบการสมัครตามประเภททุน ดังต่อไปนี้

9.1 ทุนวิจัยและนวัตกรรม (สำหรับนักวิจัย) ผู้สมัครจะต้องจัดส่งเอกสาร ดังนี้

1) ข้อเสนอโครงการวิจัย (Research Proposal) ตามแบบฟอร์มที่โครงการกำหนด (ภาคผนวก 1)
2) แบบฟอร์มงบประมาณ (Budget Form) ตามที่โครงการกำหนด (ภาคผนวก 3) พร้อมคำอธิบายงบประมาณโดยสังเขป (Budget Narrative)
3) เอกสารแนบ ได้แก่
    (1) หนังสือรับรองจากผู้มีอำนาจลงนามของสถาบันต้นสังกัด หรือผู้บังคับบัญชา (เช่น คณบดี หัวหน้าสาขาวิชา หรือผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง) (ภาคผนวก 5)
    (2) หนังสือรับรองความร่วมมือจากองค์กรภาคประชาสังคม (CSOs/CBOs) ที่เข้าร่วมดำเนินโครงการ (กรณีมีหลายองค์กรที่เป็นลักษณะพันธมิตร จะต้องมีหนังสือรับรองจากองค์กรหลักหรือองค์กรแกนนำที่รับผิดชอบการประสานงานโครงการ) (ภาคผนวก 6)
    (3) ประวัติ (Curriculum Vitae: CV) ของหัวหน้าโครงการและทีมวิจัย (ไม่เกิน 3 หน้าต่อคน)

9.2 ทุนนำร่องนวัตกรรม (สำหรับ CSOs/CBOs) ผู้สมัครจะต้องจัดส่งเอกสาร ดังนี้

1) แบบแสดงความสนใจ (Expression of Interest: EOI) ตามแบบฟอร์มที่โครงการกำหนด (ภาคผนวก 2)
2) แบบประเมินศักยภาพองค์กร (Organizational Capacity Assessment Form) (ภาคผนวก 8 ในกรณีที่นำเสนอเป็นเครือข่าย หรือ consortium องค์กรที่ร่วมเสนอทุกองค์กร จะต้องกรอกแบบฟอร์มนี้)
3) แบบฟอร์มงบประมาณ (Budget Form) ตามที่โครงการกำหนด (ภาคผนวก 3) พร้อมคำอธิบายงบประมาณโดยสังเขป (Budget Narrative)
4) กรณีมีหลายองค์กรที่เป็นลักษณะพันธมิตร จะต้องจัดส่งหนังสือแสดงการยืนยันเจตนาเข้าร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม (ภาคผนวก 7)

5) เอกสารแนบอื่นๆ ประวัติ (Curriculum Vitae: CV) ของทีมงาน (ไม่เกิน 3 หน้าต่อคน) เอกสารแสดงความพร้อมในการบริหารจัดการการเงินโครงการขององค์กรผู้เสนอโครงการ เช่น ประวัติการได้รับการสนับสนุนทุน ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา และแสดงโครงการเด่น ๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวกับ EOI ที่เสนอขอ ไม่เกิน 5 โครงการ(ความยาวไม่เกิน 3หน้า) หนังสือรับรองการจดทะเบียนองค์กร หรือเอกสารแสดงสถานะองค์กร เช่น หนังสือรับรองนิติบุคคล หนังสือจัดตั้งกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน มูลนิธิ สมาคม หรือเอกสารที่หน่วยงานภาครัฐ/ท้องถิ่นรับรองการดำเนินงานขององค์กร เป็นต้น รายงานด้านการเงินขององค์กรและระบบการเงินขององค์กรหลัก

9.3 รูปแบบและช่องทางการส่งเอกสาร

ผู้สมัครต้องจัดส่งเอกสารทั้งหมดใน**รูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ (PDF) ผ่านทางอีเมล** eacts.csnmkku@gmail.com โดยระบุหัวข้ออีเมลให้ชัดเจนตามประเภททุนที่สมัคร ทั้งนี้ โครงการจะปิดรับข้อเสนอโครงการและแบบแสดงความสนใจภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2569 (ภายในเวลา 23.59 น.) เอกสารที่ส่งหลังจากกำหนดระยะเวลาดังกล่าวจะไม่ได้รับการพิจารณา

ผู้เสนอโครงการ จะต้องได้รับการยืนยันตอบรับจากโครงการ E-ACTS ทางอีเมล จึงจะถือว่าทางโครงการ E-ACTS ได้รับเอกสารอย่างเป็นทางการ

10. กำหนดการสำคัญ (Indicative Timeline)

โครงการ E-ACTS กำหนดกรอบระยะเวลาสำคัญในการดำเนินการ ดังนี้

10.1 Research and Innovation Phase (สำหรับ นักวิจัย)

ระยะเวลา	กิจกรรม
15 พฤษภาคม 2569	เปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัย
31 พฤษภาคม 2569***	ประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดทำข้อเสนอ
24 มิถุนายน 2569	จัดกิจกรรม Workshop เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัย
31 กรกฎาคม 2569	ปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์
31 สิงหาคม 2569	ประกาศผลการพิจารณาโครงการวิจัย
ภายในเดือนกันยายน 2569	กระบวนการทำสัญญา
1 ตุลาคม 2569 - 31 มีนาคม 2570	ดำเนินโครงการวิจัย (ระยะเวลา 6 เดือน)

กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

10.2 Innovation Pilot Phase (สำหรับ CSOs CBOs)

ระยะเวลา	กิจกรรม
15 พฤษภาคม 2569	เปิดรับแบบแสดงความสนใจ (EOI)
31 พฤษภาคม 2569***	ประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดทำข้อเสนอ
31 กรกฎาคม 2569	ปิดรับแบบแสดงความสนใจ EOI

ระยะเวลา	กิจกรรม
31 สิงหาคม 2569	ประกาศผลผู้ผ่านการคัดเลือก EoI มีสิทธิ์พัฒนาข้อเสนอโครงการฉบับสมบูรณ์
กันยายน 2569 - 31 ธันวาคม 2569	พัฒนา (ร่าง) ข้อเสนอโครงการนำร่อง (แบบฟอร์มข้อเสนอโครงการฉบับสมบูรณ์จะเผยแพร่ภายหลัง)
31 ธันวาคม 2569	ปิดรับ (ร่าง) ข้อเสนอ โครงการนำร่องฉบับสมบูรณ์
ภายใน มกราคม 2570	Workshop การพัฒนาศักยภาพการจัดทำข้อเสนอโครงการ
28 กุมภาพันธ์ 2570	ส่งข้อเสนอโครงการนำร่องฉบับสมบูรณ์
ภายในเดือนมีนาคม 2570	ประกาศผลการพิจารณาโครงการ
ภายในเมษายน 2570	กระบวนการทำสัญญา
1 พฤษภาคม 2570 - 31 มีนาคม 2572	ดำเนินโครงการนำร่องในพื้นที่ (2 ปี)

กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

*****หมายเหตุ:** วันอาทิตย์ที่ 31 พฤษภาคม 2569 เป็นการประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์และตอบคำถามข้อสงสัยต่าง ๆ พร้อมกัน (ออนไลน์ ผ่านระบบ Zoom Meeting) ทั้งข้อเสนอโครงการวิจัยและนวัตกรรม (สำหรับนักวิจัย) และแบบแสดงความสนใจ (EOI) (สำหรับCSOs CBOs)

ทั้งนี้ หากผู้ที่สนใจมีข้อสงสัยหรือข้อคำถาม สามารถส่งคำถามมายังอีเมล eacts.csnmkku@gmail.com ภายในวันอาทิตย์ที่ 24 พฤษภาคม 2569 โดยทาง E-ACTS จะรวบรวมคำถามและจัดทำเอกสารชี้แจงเผยแพร่ผ่านช่องทาง Facebook E-ACTS ในวันเสาร์ที่ 30 พฤษภาคม 2569 หรือ สามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ในระหว่างการประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์ฯ ในวันอาทิตย์ที่ 31 พฤษภาคม 2569 **โดยผู้เข้าร่วมรับฟังการชี้แจงหลักเกณฑ์ฯ จะต้องลงทะเบียนล่วงหน้าก่อน ตามลิงค์นี้** https://forms.gle/vgHWkdyahH4Brf6x5

ช่องทางการติดต่อสอบถาม: ศูนย์ประชาสังคมและการจัดการองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ (ศปส.)

ที่อยู่: อาคาร HS 02 ชั้น 4 ห้อง 2405 - 2406 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ 123 หมู่ 16 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002
โทรศัพท์: 043 202 353
อีเมล: eacts.csnmkku@gmail.com
Facebook: E-ACTS (https://www.facebook.com/eacts.csnmkku/)
เว็บไซต์: https://csnm.kku.ac.th/e-acts-7/